

Femte roten, tomt 16

Kvarteret Arkaden

Sjuttonde roten 1637–57v

Åttonde roten 1657h–70

Östra hamnens östra sida mellan stora hamnen och Drottninggatan

Baktomt 4.116

Östra Hamngatan 38

Förste ägare bör vara *Jan de Boer* (1627), jämför 5.17. Han bör vara avliden omkring 1645 (se nedan). Se 4.20 för några teorier om vilka arvingarna till Jan de Buur (Boer) var.

H Olof Torsson 5.16 baktomt 4.116

1637–38, 1641: 7 mtl, 1639–40, 1642–45: 6 mtl, 1647–48: 5 mtl

Borgarlängden 1639: ”Bruker allehanda köphandel”

Sissilia Olof Toressons 1649: 3 mtl

Åren 1637–48 bodde i sjuttonde roten enligt mantalslängden herr *Olof Torsson* (först bosatt 4.116) och 1649 *Sissilla Olof Toressons*. I korthet några data om denne rådmän Olof Torsson: han var född 21.7.1575 som son till kyrkoherden i Rångedala *Thorerus Laurentii* (1541–24.12.1608) och *Ingrid Eriksdotter*, borgmästare *Erik Bengtsson* på Elfsborg dotter (levde 1560–6.4.1630). Olof Torsson var borgare och rådmän i Nya Lödöse och blev borgare och handlare i Göteborg, rådmän 1624, död 4.6.1648 i Göteborg och där begravnen. Gift 23.11.1606 i Nylöse med *Cecilia Andersdotter Bånge*, född 22.7.1582, död 21.7.1649 (12.10.1649) i Göteborg, dotter av *handlaren i Gammellöse Anders Bånge och Brita Andersdotter*, borgmästaredotter från Gamla Elfsborg (Källa: Settergren I:117).

Den 28.8.1637 begärde Olof Torsson, som var skyldig staden en stor summa pengar, rådmanslön för 1621 och 1622. Men han erhöll svaret, att ingen annan, som hade suttit i rätten den tiden, hade fått eller fordrat lön.

Dottern *Gertrud*, gift med rådmän *Anders Amundsson* (se denne), beredde sina föräldrar stora bekymmer genom rättegången mot henne för otrohet.

Dottern *Brita Olofsdotter* var gift 1/ rådmän *Arfwed Gudmundsson* (se 3.21); 2/ burggreven *Gerhard Leioncrantz*.

Sonen *Tore Olofsson, adlad Ollonberg* född 3.1.1611, död 1.12.1690. Han uppkallade sig efter sin fädernesläkts vapen. Han var hauptman på Läckö och häradshövding i Läckö grevskap och var första gången gift med en dotter till borgmästaren och handl. i Lidköping *Asmund Olofsson* (Liedberg) och *Anna Pedersdotter* och andra gången med *Brita Silfverlås* från Kalmar. Med tredje hustrun *Elisabeth Bann*, född 24.6.1655 gifte han sig 1674.

Anders Gudmundsson (som tidigare hade varit anställd hos *sal Anders Påfwelsson i Brütte*) vittnade den 7.9.1639 skriftligen i mål mellan Olof Torsson och Bengt Håkanssons arvingar angående 24 tunnor salt tillhöriga Olof Torsson, vilka 1634 hade inlagts i Jesper Anderssons bod i Karl-

stad på Anders Påfwelssons befallning. Anders Påfwelsson hade i år och dag förfogat över boden själv. Det vittnades om att på saltet hade stått Olof Torssons eget (i domboken avbildade) bomärke.

Enligt vad som framkom vid kämnärsrätten den 10.4.1644 skulle enligt gode männen *Mårten Dreijers* och *Frans Barkers* beräkningar Olof Torsson vara skyldig *Anders Bånge* (den yngre) 638 d smt.

Jörgen Lybecher begärde rättens hjälp den 26.11.1645 vid kämnärsrätten att av Oluf Torsson utfå en summa pengar. Olof Torsson sade sig icke känna till skulden och begärde uppskov till hans son *Tore Olufsson* kom hem.

Den 3.12.1645, då Oluf Torsson representerades av *Anders Eriksson* utsågs i detta ärende gode männen *Henrik Eilking*, *Anders Seth*, *Ollert (Allert) Steinkamp* och *Mårten Dreijer* att förlika parterna.

Bokhållaren Rear Olofsson 1643–44: 3 mtl

Wilhelm (Jung) Hattemakare, *Welem Jungh hattemaker*, 5.16?

1650, 1652, 1655: 3 mtl, 1650, 1653–54: 2 mtl, 1656, 1657v (VIII), 1657h: 2, 1658: 6, 1659–61: 1½

Sedan rote 6 1662–65: se 2.134ö

Erik Fransson 1651: 3 mtl

Magdalena Höiers 1652–55: 2 mtl

Jacob Herwegh d.y. (baktomt 4.116, alltså Neffendals gamla)

1656–57v (VIII), 1657h: 6.16, 1658: 16 1659–63: 5 1666–81 M1676 2 tomter

I maj 1656 betalade Jacob Herwegh d.y. 27 daler i huseköpspenning för sal Olof Torssons gård, som kostat honom 900 daler. Jacob Herweghs fader *Jacob Herwegh d.ä.*, som avled här i Göteborg 1641, flydde 1615 från Lübeck undan sina kreditorer först till Lüneburg och sedan ”blott och naken” till Göteborg, där han nämnes som vågmästare 1621, som arrendator av stadsvågen 1624–27 och som ägare av tre hus (Sv. Biogr. Lex. nr 90, 740). Att Jacob Herwegh d.y. var son till denne Jacob Herwegh d.ä. från Lübeck kan man sluta sig till genom att han vid ett par tillfällen förklarar sig vara bror till *kryddkrämaren, bryggaren och packhusmästaren Adam Herwegh*, vilken bl.a. den 6.11.1648 talar om sin sal fader Jacob Herwegh. Sålunda anförde Jacob Herwegh den 8.5.1671, att han hade haft för mycket att göra för att kunna uppgöra inventarium efter sin broder Adam Herwegh. Den 12.12. s.å? inkom han i rätten på sin svägerska Adam Herweghs änkas vägnar.

Eventuellt var denne Jacob Herwegh d.y. identisk med en från 1645 i Filipstads mantalslängder omtalad borgare Jacob Herwegh, som levde 1656 och som var gift med en dotter till *Håkan Månsson Skragge* och *Margareta Nilsson* och som hade sonen handelsmannen i Filipstad *Henrik Herwegh* (se Filipstads RR 26–30.9.1682). Jacob Herwegh d.y. omtalas icke i Göteborgs mantalslängder 1637–55 men i tolagsjournalerna 1653 samt i längderna över dem som bryggt till husbehov från jan 1656. I Göteborg omtalas Jacob Herwegh son måg till *Henrik Eilking d.ä.* eller rättare sagt som gift med en syster till dennes son *Jöns Eilking* (20.3.1665: Jacob Herwegh, som ”Jöns Eilkings syster äger”, blev förmyndare för den omyndigförklarade Jöns Eilking).

Som bevis för Frödings påstående, att Jacob Herwegh d.y. nådde alla medborgerliga äreställen kan anföras, att han var riksdagsman 1678, en av de fyra åldersmännen i Göteborgs handelsgille från 1681, rådman från 1684 och kassaförvaltare i Göteborgs hospital från 1687. Han omtalas som kyrkovärgare (kyrkovård) 1671, som sådan skulle han enligt resolutionsboken detta år för den 29 maj beställa malm till timmeklockans gjutande. Han var vidare kapten i borgerskapets kår (se mag. prot. 17.5.1672).

Det framgår av Göteborgs drätselkammarers räkenskapsbok för 1690 (folie 390), där *Nils Persson* (släkten Sahlgrens stamfader) och *Johan Herwegh* kvitterar rådsförvantens Jacob Herweghs lön för 1690 – det sista året denne levde – ”på vår sal. faders vägnar”, att så väl Johan Herwegh, som Nils Perssons hustru *Sara Herwegh* (1651–1727) var barn till Jacob Herwegh d.y. Sara Herwegh blev mor till den kände Göteborgsköpmannen *Niclas Sahlgren*. Jacob Herwegh d.y. hade också dottern *hustru Cornelia Herwegh*, som den 28.5.1681 genom Johan Herwegh protesterar emot värderingen av sin gård (4.43). Hon var i tur och ordning gift med tre bagare: 1/ den 7.2.1675 m *Johan von Egmond*; 2/ den 28.5.1676 m *Hans Ibsen*; 3/ skotten *Wilhelm Potter*.

Jacob Herwegh drabbades enligt resolutionsboken 1671 av den första vådelden 1669: Han förklarade sig på kontrollörens besvär om 9 årmar franskt vin, ”att de samtliga i den första vådelden den 2 januari bleve i hans källare förbrände – Gustaf von Ackern bekende, ehuruwäl han aldrig war i Herweghs källare, att Wiinet brann upp, eftersom han visste, att det i källaren med många andra saker låg men intet deraf blef bergat, utan af en stoor hoop sallt överfallit”.

Johan Herwegh,

som behöll föräldrarnas gård vid Östra Hamnen omtalas veterligen första gången i Göteborgs handlingar, då han den 30.10.1679 av skulten Anders Bengtsson tillsammans med *Frans Strauss* anklagades för slagsmål och för att de mot privilegierna hade blottat sina värjor i *Hans Horns* hus och gjort varandra skada. De befalldes att agera skriftligen. Enligt konceptprotokollet var han den 13.3.1682 ombudsman för *Daniel Crocat*.

Johan Herwegh skrev i mars 1691 (EIIa:7) en inlaga till magistraten, där han talade om ”Wij fader- och moderlösa barn” och om taxeringen av ”våra sal föräldrars sterbhus”. om dessas långsamma sjukdom och därpå följande näringslöshet. Det framgår att det gällde sal rådman Jacob Herweghs sterbhus. Han fick stolrum i domkyrkan den 14.11.1695. På sal Jacob Herweghs vägnar skrev han den 2.12.1695 till magistraten ang. hospitalsböckerna (EIIa:11) 1699 skänkte Johan Herwegh och hans syster ett vackert kvinnoaltare till Angereds kyrka, som nu finns i Göteborgs Museum. En Johan Herweghs hustru var den 8.3.1708 fadder i Christine, när *Jonas Crom* döpte sin dotter Altie. 1717 omtalades i upphandlingslängden Johan Herweghs hustru *Johanna Schröder*.

Johan Herwegh hade en namne Johan Herwegh (möjligen *Adam Herweghs* son), vars änka hustru *Britta Bäck* sades vara bosatt i Malmö, när hon den 31.8.1692 fordrade *Daniel Crocat*, ”item Johan Herwegh”. Den senare preciserades den 2 sept som ”rådmannen, sal Jacob Herweghs son Johan Herwegh på sterbhusets vägnar”. Rätten fann inga skäl i dokumenten av vilka man säkert kunde döma, dock förehöll man för Johan Herwegh änkans fattiga tillstånd. Hon saknade medel att hjälpa sig tillbaka till Malmö igen. Måhända kunde hennes sak vara rättmätig trots att hon saknade bevisande dokument. Johan Herwegh förklarade sig vilja tala med sin svåger Nils Persson och laga så att hon kunde erhålla de fordrade 14 d 16 öre smt. Vid kämnärsrätten uppträdde den 28.7.1699 en man *Cornelius Janson*, som tydligen gift sig med Britta Bäck. Han fordrade på

sin antecessor matrimonii Joh. Herweghs vägnar 60 rdr courant av Daniel Crocat, som förklarade sig ingenting vara skyldig denne man.

Johan Herwegh lät den 2.9.1707 första gången lagbjuda hustru *Ellika (Nilsdotter) Hööks* hus för skuld.

Johan Herwegh taxerade 1696 för 2 men 1710 för tre tomter. Berg säger i sina genealogiska samlingar, att han erhöill burskap något av åren 1690–92 men han återfinnes icke i Långströms borgarlängd. Vidare skulle han vara fänrik i borgerskapets kår sedan 1705. När han 1712 erhöill avsked som löjtnant skulle han vara över 50 år. 1715 värderades i skattningslängden Johan Herweghs tomt till 1.000, byggnaderna till 2 000 d smt och lösöret till hela 4 000. I gården bodde då också *jungfru Anna Herwegh* med ett lösöre värderat till 1 000 d smt medan *doktor Andreas Lundelius*, som bodde kvar ännu 1717 ägde lösöre för 500 d smt. (Var Anna Herwegh den jungfru Annika Herwegh, som begravdes i D 17.3.1738?) 1717 var *fru Elsa Beata Braun Johan* inneboende hos familjen.

1720 hade Johan Herwegh *gårdsdrängen Anders Wass* (väl icke den senare handelsmannen?) och hyresgästen *doktor Kellander*.

Enligt Gustavi räkenskapsbok begravdes Johan Herwegh den 7.4.1729. I gården bodde 1630 Madam Herwegh, *gårdsdrängen Lars*, ”stads Physicus J. Boetius och cancellisten Johan Hindrich Lundelius” (båda kvar 1634). Efter Jacob Herwegs död övertogs gården 1733 av ”engelske [snarare skotske] handelsmannen Thomas Andersson”, burskap 14.11.1733 (samma dag som Nicolaus Sahlgren), död febr. 1760. Han uppträdde tidigast i Vänersborg men borgmästare Hallbergs register upptar blott för Thomas Andersson datumet 7.12.1713. Men att denne i Göteborg verkande Thomas Andersson var identisk med den tidigare i Vänersborg boende med samma namn framgår tydligt av att Thomas Andersson delade gården 1755–59 med den Vänersborgsfödde *handelsmannen Lars Kullman*, vars fader *Erik Svensson i Fingås* (el Finngård) var fadder, när Thomas i Vänersborg den 6.2.1708 lät döpa sin dotter *Karin*, som bör var född i ett tidigt äktenskap liksom sonen *Anders*, döpt 9.4.1711. Barnen kan ha dött tidigt eftersom man icke senare hör talas om dem. Thomas Andersson hade f.ö. ungefär samma faddrar som Erik Fingås hade, när han döpte sina barn, varför Thomas första hustru kan ha varit släkt med Erik Fingås familj. Thomas Andersson var tillsammans med Sven Kullman 1751 fadder åt Lars Kullmans son Erik.

Magistratens registratur för juli 1737 (Ba:42) upptar bevis om en gemensam caution, av dir N Sahlgren och handelsmannen Herr Thomas Andersson den 9.7.1737 underskriven för 17 498 d kmt som *kommissarien Hans O Ström* ville lyfta hos *brukspatronen Sebastian Graf*. Han var (andra gången?) gift med *Johanna Schröder*, död 25.12.1767, dotter till *teol lektor Georg Schröder*, död 1704, och *Margareta Brunnerus*. Burskapet uppsade Thomas Andersson 7.4.1759 (EIIb:94) hänvisande till sin höga ålder och bräcklighet liksom till sin kompanihandel med *Anders Gadd*, som skulle upphöra genom dennes avresa till Ostindien.

Thomas Andersson efterlämnade hus och tomt vid Östra Hamnen (Kv, Arkaden) mellan superkargören Niclas Haegg och Herrar Westerling och Wohlfart, som handelsman Joh. And Lamberg enligt kontrakt skulle tillträda den 19.5.1766 för 14 000 d smt men enligt änkefru Johanna Schröders testamente 18.11 1766 annullerades detta och huset såldes 1.6.1768 till

handelsmannen Lars Kåhre

för 17 000 daler (Berg II:1–2, 109).

Denne lät den 2.1.1769 första gången uppbjuda sitt vid Östra Hamnen i stadens tredje kvarter mellan handelsmännen herrar Westerling & Wohlfarts gård å norra och superkargören Herr Nicolaus Haeggs hus å södra sidan belägna hus och gård sträckande sig baktomten (4.116) utåt Drottninggatan intill Herr Ströms och bemälte Herr Haeggs gårdar. 30-penning 583 daler, 10 $\frac{2}{3}$ öre smt. – Han ägde också 1.44. Artilleristallet med segelduksfabrik, liksom denna fastighet 5.16 1790 kallad hans kreditorers hus.

Lars Kåhre var född 1740 och son till *Lars Kåhre d.ä.* och *Catharina Högvall*. Han tjänade först hos *handelsmannen i Stockholm Johan Clason* och sedan hos *handelsmännen i Göteborg Christian Arfwidsson* och *Lorentz Grill* och blev medlem av Handels societeten 22.5.1764. Han fick burskap som handlande 12.10.1764. Bouppteckningen den 5.1.1775 efter första *hustru Johanna Charlotta Almroth*, (född 1750, vigsel 1668, död 2.4.1773) upptog en förmögenhet av 17.212 daler 13 öre $\frac{1}{2}$ kt. Hus och gård vid Östra hamnen anges ligga mellan handlaren Bernt Wohlfart och Olof Spargren med tapeter samt en liten inmurad kopparkittel och värderades till 18 550 daler. Dessutom ägde makarna båtandelar och salterier. Lars Kåhre var genom henne svärson till *kassören i Ostindiska kompaniet Anders Almroth*, död 1786 och *Elisabeth Charlotta Grön*, död 1762.

Genom att 1776 gifta sig med *Gustava Törngren*. f. 1748, död 18.5.1819 på Steken (bou 15.7. s.å.) blev han svåger till *Isak och Martin Törngren*. (Källa: Berg I:2, 366).

Genom avlidne *järnkramare Lars Jökendals änkas madame Sara Jökendahls* konkurs blev handelsmannen Lars Kåhre i maj 1787 ägare av hennes på Ekelundsgatan ej långt från vallen mellan bokhållare Torntons å högra och vaktmästare Edgrens å vänstra sidan belägna hus. Det var 9 $\frac{3}{4}$ alnar brett och 13 alnar långt utom gårdsrum med över- och undervåning. Den undra bestod av en stuga och ett kök och övervåningen av två rum med spisar jämte vind däröver. Den hade värderats till 166 rdr 32 skill specie. Den utbjöds för 1 000 d smt den 15.5.1787 och inropades av *herr Mag. G. Thornton*.

Efter Lars Kåhres död 1788 visade det sig att hans egendom tillhörde kreditorerna.

I auktionsprotokollen den 8.10.1690 står följande: "Lars Kåhres trähus nr 16 i femte och 116 i fjärde roten (5.16 & 4.116) å Östra Hamnen och Drottninggatorna bestående av åtskilliga våningsrum, bodar, en hvälvd och 2ne andra källare med flere bekvämligheter försäkrat för 2.500 specie-rdr. Utbjudes till 6.000. Nedtogs." Den 4.1.1691: "till herr Fredr Magn Åkerman. 5000 rdr" (Uppbud 24.1.1791). Änkan flyttade 1790 till 9.3 $\frac{1}{4}$.

Göteborgs auktionsprotokoll den 23.4.1792. Avlidne handelsman Lars Kåhres till kreditorerna kvarlåtna 4/5 i den här i staden vid Ekelundsgatan och vallen uti första roten under nummer 44 (1.44) belägna segelduksfabriksbyggnad med tillhörande plats, stor och rymlig välvd källare, stamp och privilegier. Utbjöds till 4 000 rdr specie. Till grossh *Fredrik Damm* för 5 000 rdr.

Gården 5.16 ägdes 1802 (1800?) av

Zacharias Bengtsson Roos, född 5.8.1752 i Ulricehamn, död 13.9.1814. Till Göteborg flyttade han från Landskrona, där han enligt Handels societetens protokoll tjänat hos *handl Daniel Stenström* och *handl Schenmark*. I Göteborg tjänade han hos *Petter Militz*. Sedan han sammanlagt i Landskrona och Göteborg tjänat i handeln i 16 $\frac{1}{2}$ år fick han burskap i Göteborg 14.9.1781 som handl. I augusti 1784 köpte han hus på tomt 3.27 (kv. Snusmalaren) av *handelsmannen Erik Wennerholm*, som han ägde ännu 1795 men sålt före år 1800. I början av 1800-talet tillhörde han av Göteborgs framgångsrikaste handelsman med en förmögenhet uppgående till 250 000 rdr men

före hans död minskades den till en fjärdedel. Han gifte sig 18.2.1787 med *Eva Sophia Winberg*, född 5.2.1784, död 27.2.1844. Hon var dotter till *tenngjutare Olof Winberg*, född 1718, död 3.12.1766 och *Margareta Elisabeth Sellström*. Enligt bouppteckningen den 12.1.1815 ägde han grundmurade stenhuset med tomt nummer 5.16 med bakgård nummer 4.116. 32 000 rdr banco m.m. (Berg II:9–10, 149).

Senare uppbud av 5.16

med dr Charles Dickson	1.7.1844
grossh Joseph Heyman	3.3.1856